

Autorki wzorów:

Aleksandra Heimowska-Zadrożna

Barbara Jaedtko-Wabaszowska

Beata Kitowska-Łisowska

Wanda Krzymińska

Teresa Mejna-Kopania

Anna Prił

Sabomea Rzeszewicz

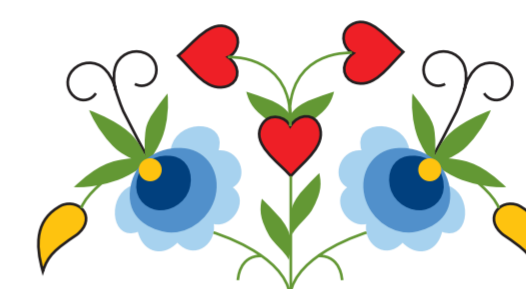
Jadwiga Sikora

Maria Stosik

Irena Szczepańska

Krystyna Śpiołek

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Instytutu Dziedzictwa *Niematerialne - przekaz dalej.*

Wzory haftu kaszubskiego szkoły żukowskiej

w kompozycjach
współczesnych hafciarek

ZRZESZENIE KASZUBSKO-POMORSKIE
KASZĘBSKÓ-PÓMÓRSKÉ ZRZESZENIE

Gdańsk 2024

1773	154	1514	1686	1819	1625	1628	1622	Artadna
Brązowy	Czerwony	Zółty	Zielony	Czarny	Ciemnoniebieski	Niebieski	Jasnoniebieski	

Numeracja kolorów użytych nici

WSTĘP

Haft kaszubski jako element rękodzieła czy sztuki użytkowej był od momentu swojego powstania bardzo popularny. Mijające lata i zmieniające się mody spowodowały, że z czasem stał się nieco zapomniany... Kiedy rynek zalała fala tekstyliów produkowanych na skalę masową (zwłaszcza w Chinach), łatwych w użytkowaniu, bogato zdobione serwety, obrusy czy części garderoby straciły na znaczeniu. Na szczęście pozostało spore grono hafciarek (i hafciarzy), którzy nie pozwolili zaginąć ważnemu elementowi dziedzictwa kulturowego Kaszub. W przestrzeni publicznej daje się zauważyć nowy trend - podkreślania tego, co stanowi o bogactwie naszego regionu. Coraz częściej widzimy elementy haftu regionalnego na współczesnych nośnikach, często na odzieży, np. na plecach czy rękawach katan jeansowych, nogawkach spodni, torebkach czy nawet trampkach.

Gdy po dłuższej przerwie (od 2016 roku) przy Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim wznowiono organizowanie kursów haftu (kaszubski kolorowy, złotniczy, cieniowany oparty na motywach haftu z zarownieckiego skarbcza przyklasztornego), okazało się, że zainteresowanie praktyczną nauką tej umiejętności jest duże. A co najbardziej cieszy - również wśród osób młodych.

Haft kaszubski, od ponad stu lat obecny na Kaszubach, jest przekazywany kolejnym pokoleniom. Szkoła żukowska nie jest najstarsza (wcześniej istniała szkoła wdzydzka Teodory Gulgowskiej), jednak przez wielu hafciarzy i hafciarki, znawców tematu czy po prostu odbiorców uznawana jest za tę, która prezentuje jego najklasycznější formę.

Odmiana stworzona przez siostry Jadwigę i Zofię Ptach z Żukowa (przy udziale Maksymiliana Lewandowskiego) opiera się na siedmiu podstawowych kolorach. Dominującą zdobiną są tulipany przybierające różne przepiękne formy. Obok koniczynek, pszczołek, niezapominajek znajdziemy tu również owoce granatu czy paimety. Można by zapytać, skąd takie elementy w hafcie ludowym. Jedną z teorii głosi, że siostry Ptach, które miały dostęp do prac hafciarskich zgromadzonych w klasztorze w Żukowie, zainspirowały się bogatymi zdobieniami na paramentach kościelnych i szatach liturgicznych haftowanych złotymi i srebrnymi niciami. Na artefaktach tych zachowały się wpływy twórców z Europy i nie tylko.

W porównaniu do pierwszej - wdzydzkiej szkoły haftu kaszubskiego, zaproponowanej przez Teodorę Gulgowską, ale również w stosunku do innych szkół, np. wejherowskiej czy puckiej, haft szkoły żukowskiej charakteryzuje się przewagą koloru niebieskiego. Dzięki pewnej powściągliwości, przejrzystości sprawia wrażenie najbardziej „eleganckiego”.

W 2015 roku hafciarstwo kaszubskie szkoły żukowskiej zostało wpisane na Listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. To zaszczyt, satysfakcja i radość dla tych, którzy ten haft pielęgnują, kultywują i przekazują innym. Wpis nie jest dany bezwarunkowo. Na depozytariuszach leży obowiązek dbania o rozwój i rozpowszechnianie tej szkoły. Ważne jest, by przekazywać haft w formie, w jakiej powstał - bez znieskształceń, bez wprowadzania innowacji, z zachowaniem prawidłowej kolorystyki i techniki. Wszystkie przeinaczenia, łączenie elementów haftów z różnych szkół, wprowadzanie nowych kolorów jest niedopuszczalne.

Oddajemy w Państwa ręce teczkę, prezentującą autorskie wzory haftu kaszubskiego szkoły żukowskiej. Są to projekty własne hafciarek (w większości z tytułem twórcy ludowego) z Klubu Siedmiu Kolorów i Złotnicy Kaszubskiej, który od 1975 roku działa przy Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim w Gdańsku. Na poszczególnych planszach zamieszczonych w teście znajdują się kompozycje oparte wyłącznie na elementach haftu kaszubskiego szkoły żukowskiej, które znajdują się w teczkach z 1974, 1978 i 2007 roku. Są to kompozycje do wykorzystania na bluzkach, nogawkach spodni, makatach, torebkach, woreczkach zapachowych, zakładkach do książek itp.

Technika wykonania haftu kaszubskiego pozostaje niezmienna. Haftujemy muliną w siedmiu kolorach. Są to: zielony, czerwony, żółty, jasnoniebieski, średnioniebieski, granatowy i czarny (patrz: tabela z numeracją nici firmy Ariadna).

Haftujemy dwiema z sześciu nitek każdego pasemka. Podstawowym ściegiem jest ścieg płaski (atłasowy), którym wykonujemy listki, płatki kwiatów. Łodygi, wazy i obwódki wykonujemy ściegiem wodnym (sznureczkiem). Przy czym wszystkie obwódki wykonujemy pojedynczą czarną nitką. Środki rozet wykonujemy nakładaną siatką, czyli kratką, która na swych przecięciach przymocowana jest drobnymi krzyżkami. Małe punkty tzw. piegi wykonujemy węzełkami. Po dokładne objaśnienia i wskazówki odsyłam do broszury Barbary Rezmer „Jak haftować po kaszubsku”.

Brzegi serwet, obrusów, makat wykańczamy zazwyczaj mereżką z zakładem 1,5 - 4 cm. Można zastosować tzw. „ząbki” lub frędzle. Hafty na serwetach wykonujemy na lnie w kolorze szarym lub białym.

Ze względu na charakter najnowszego wydania teckki haftu kaszubskiego przyda się kilka wskazówek, które pomogą w wykonaniu haftu na innych materiałach np. na koszulce bawełnianej czy innych materiałach.

Aby nanieść wzór na materiał należy odrysować motyw na kalce technicznej, przypiąć do materiału, pod spód wsunąć kalkę maszynową i dokładnie odrysować wzór (najlepiej wypisanym długopisem). Następnie należy przeprasować na lewej stronie, aby utrwalić wzór. Jeżeli chcemy odbić wzór na materiale ciemnym lub czarnym należy zaopatrzyć się w kalkę białą lub kremową. Zdarza się, że w czasie pracy wzór „ściera się”. Wówczas przyjdzie nam z pomocą biała kredka krawiecka, którą możemy poprawić wytarte fragmenty. Jeżeli chcemy wykonać haft na materiale bardzo cienkim lub rozciągliwym dobrze jest podkleić od spodu flizelinę, która usztywni materiał i ułatwi pracę. W sprzedaży jest flizelina „rozpuszczalna”, która znika po upraniu lub tylko zamoczeniu w wodzie.

Oddając Czytelnikom niniejszą teczkę mamy nadzieję, że nasze propozycje spodobać się odbiorcom, że będą inspiracją do tworzenia własnych projektów. A może zachęcą do rozpoczęcia przygody z haftem regionalnym. Ale przede wszystkim mamy nadzieję, że haft kaszubski będzie jeszcze bardziej widoczny na ulicach, że wyjdzie do ludzi...

Pięknego „malowania” igłą!

Opracowała
Aleksandra Heimowska-Zadrożna

Pomysłodawczyni teckki i autorki wzorów:
Członkinie Klubu Siedmiu Kolorów i Złotnicy Kaszubskiej
w Gdańsku

Projekt okładki i skład:
Damian Chruł

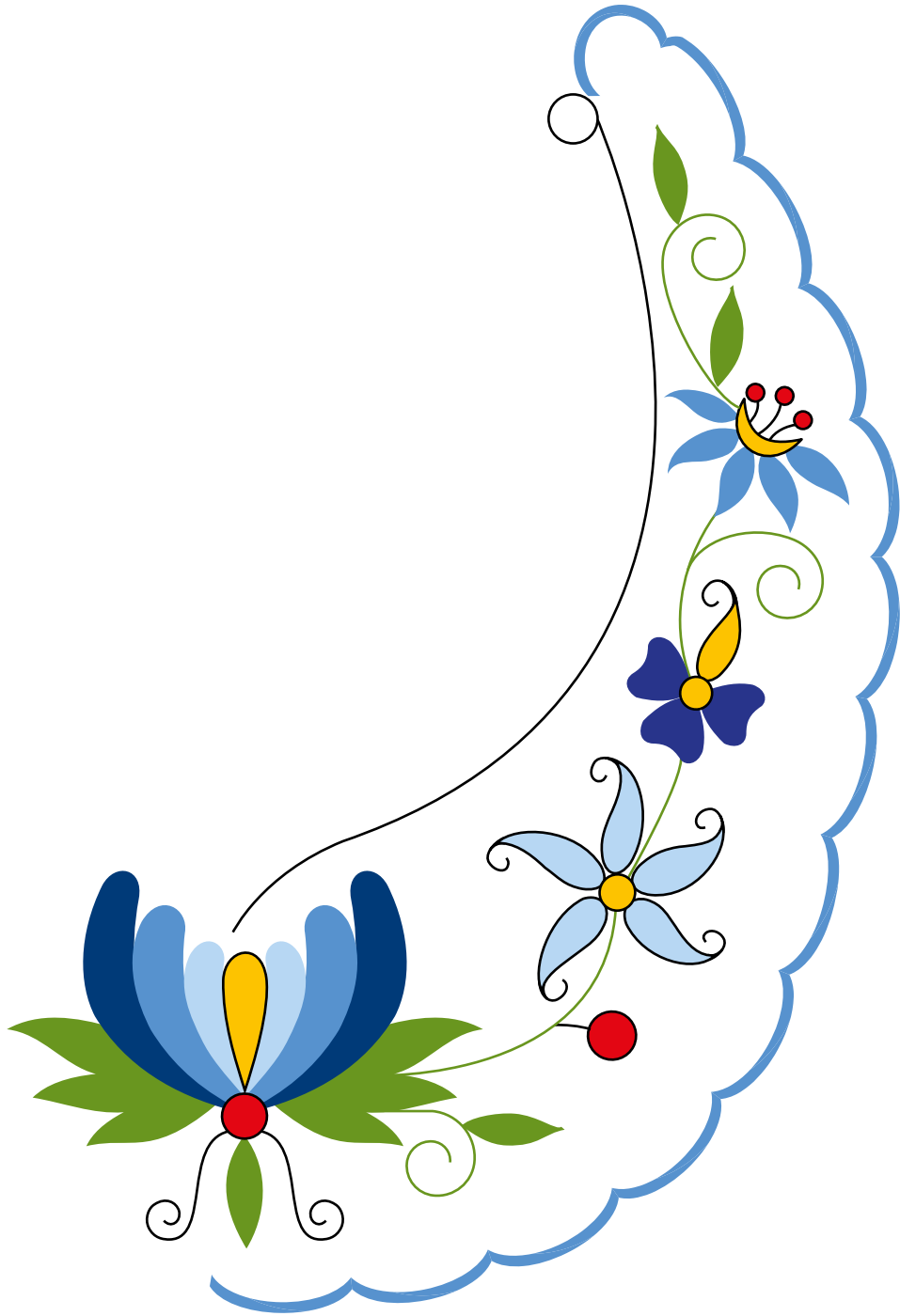
Koordynator projektu:
Anna Dunst

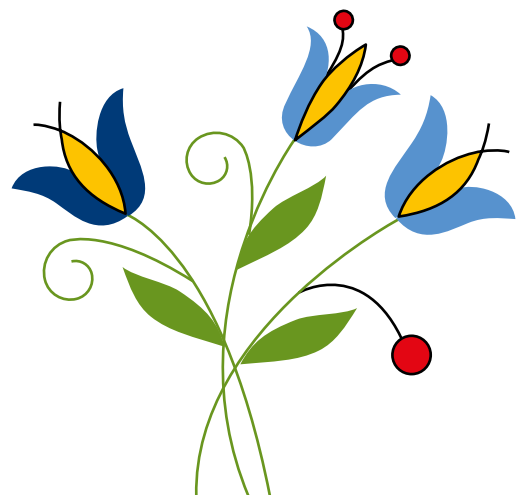
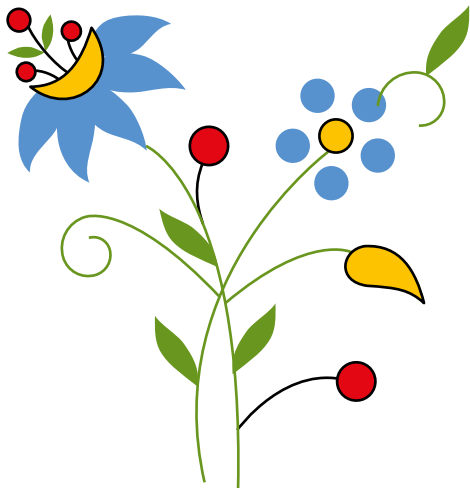
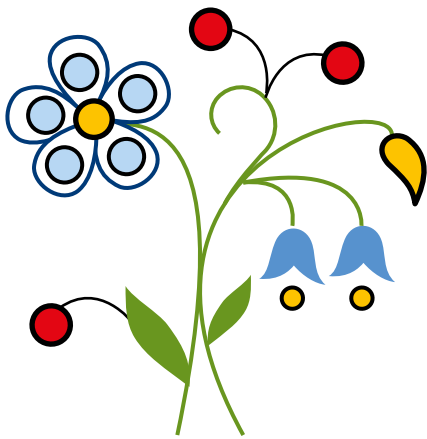
Wydanie I
Gdańsk

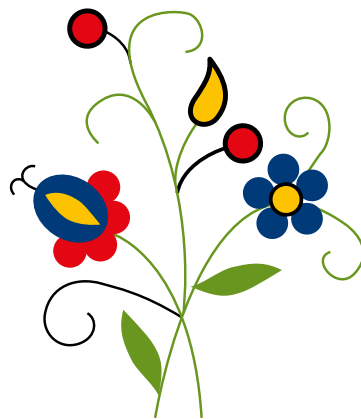
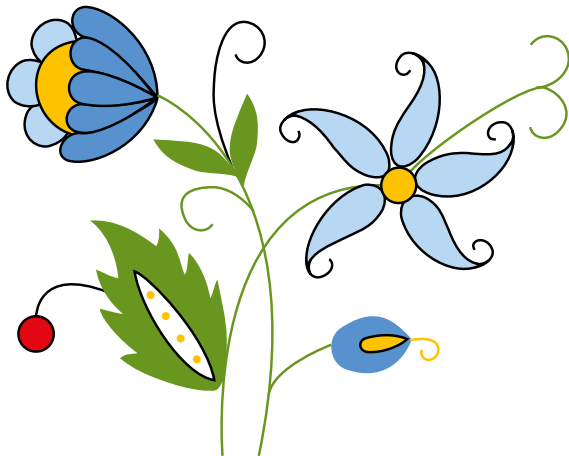
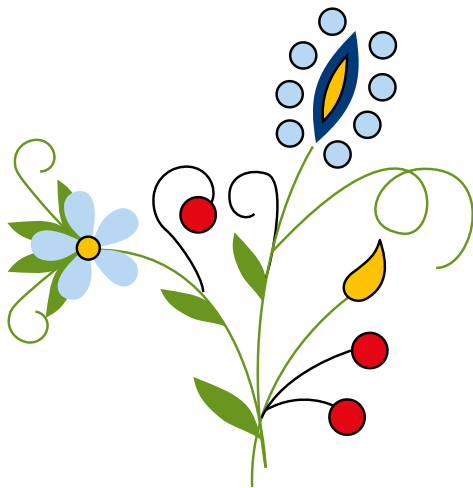
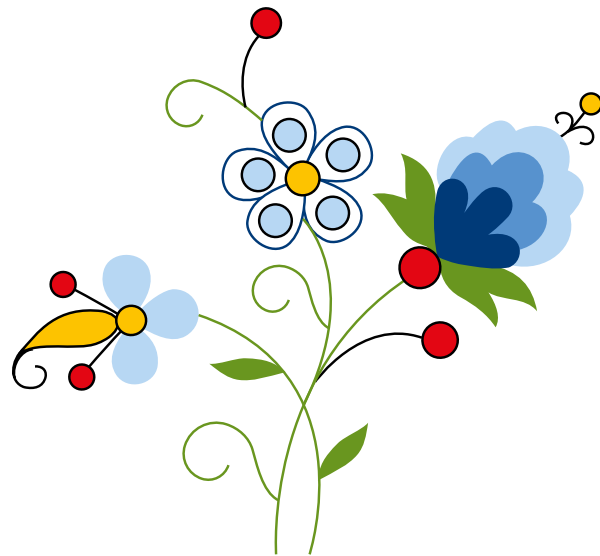
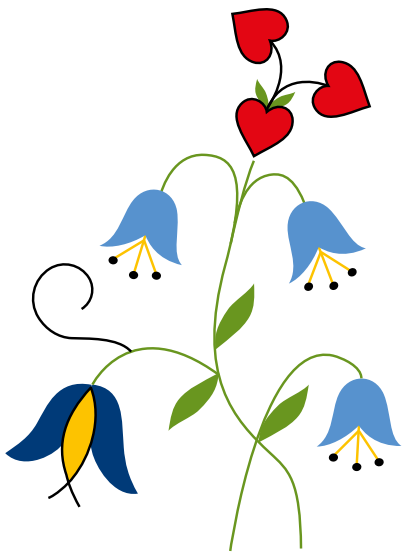
ISBN 978-83-63538-05-7

© Copyright by Wydawnictwo Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego

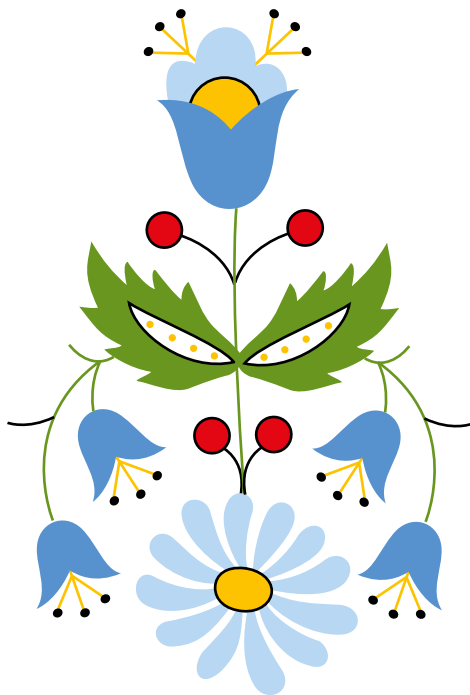
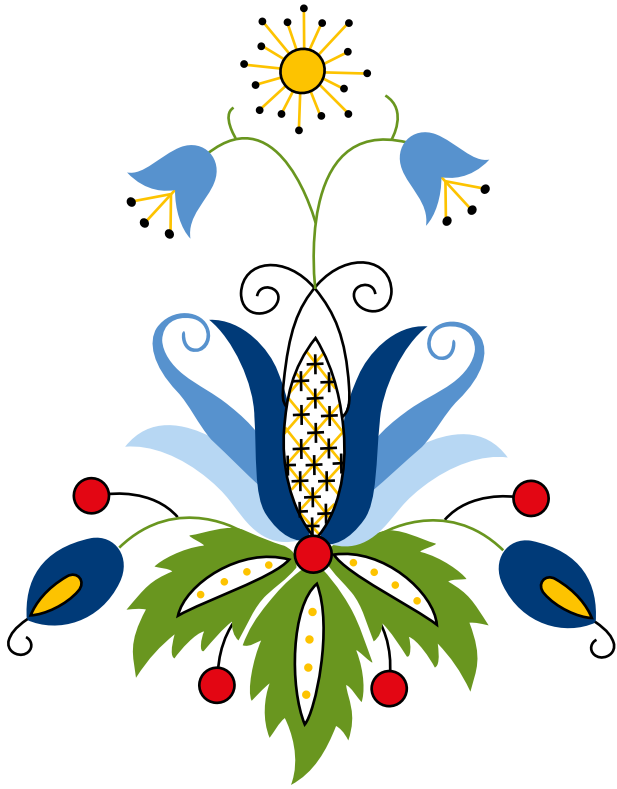
Wydawca
Wydawnictwo Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego
ul. Straganiarska 20-23/14B
80-837 Gdańsk
www.kaszubi.pl
www.kaszubskaksiążka.pl

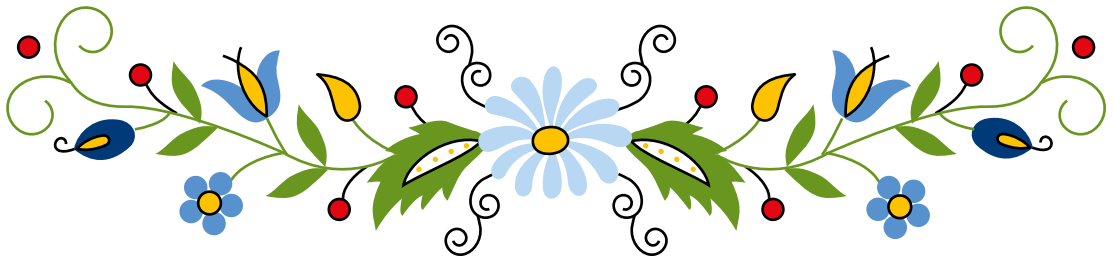

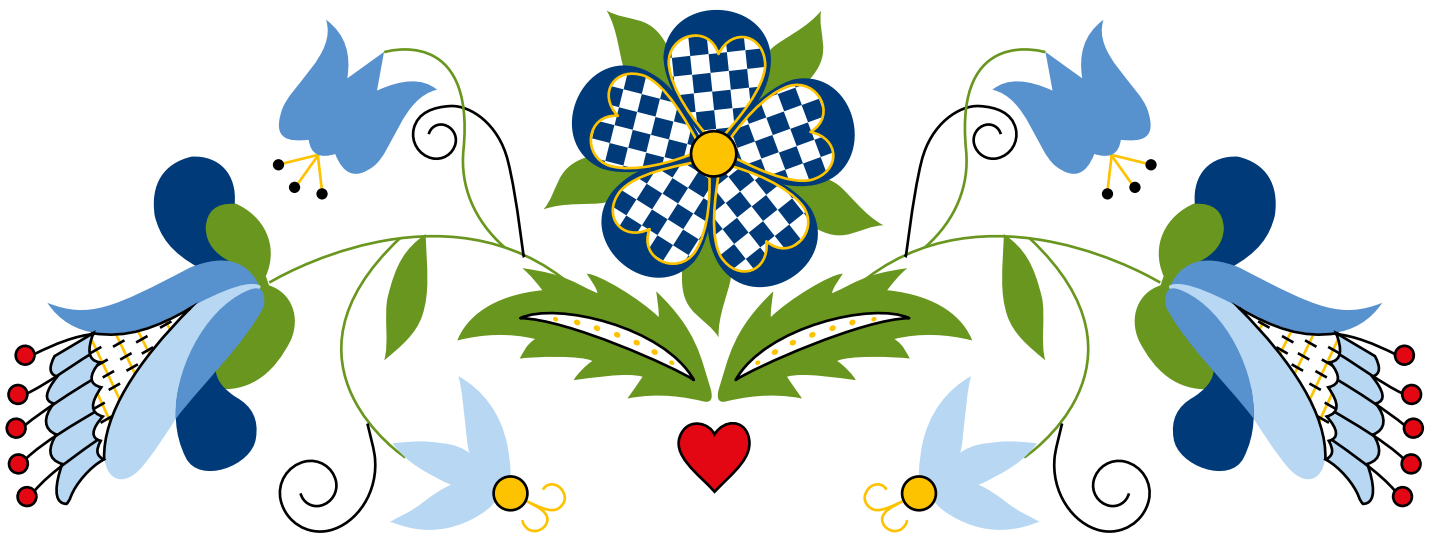
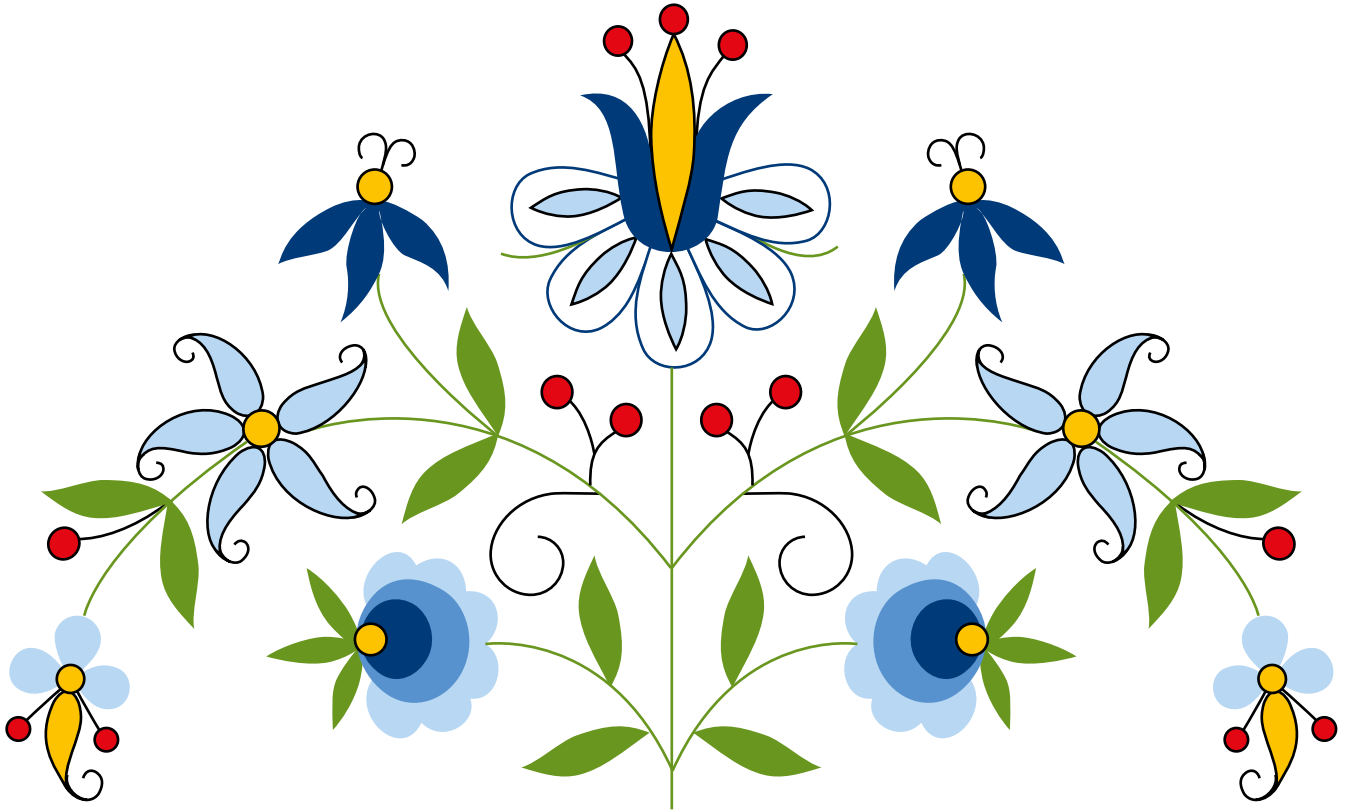

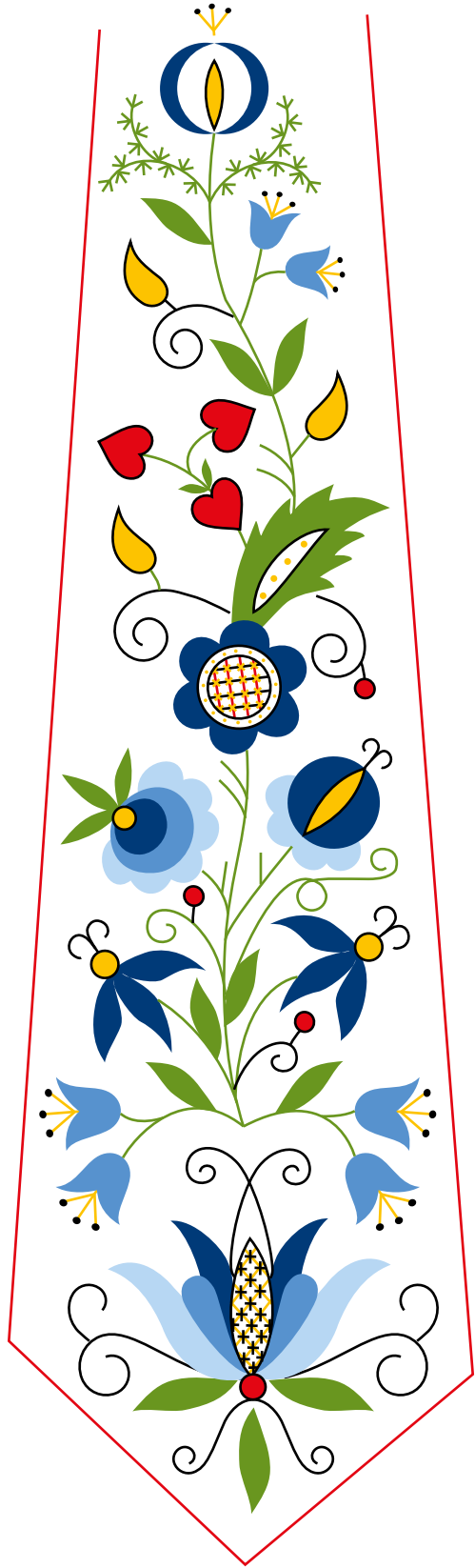
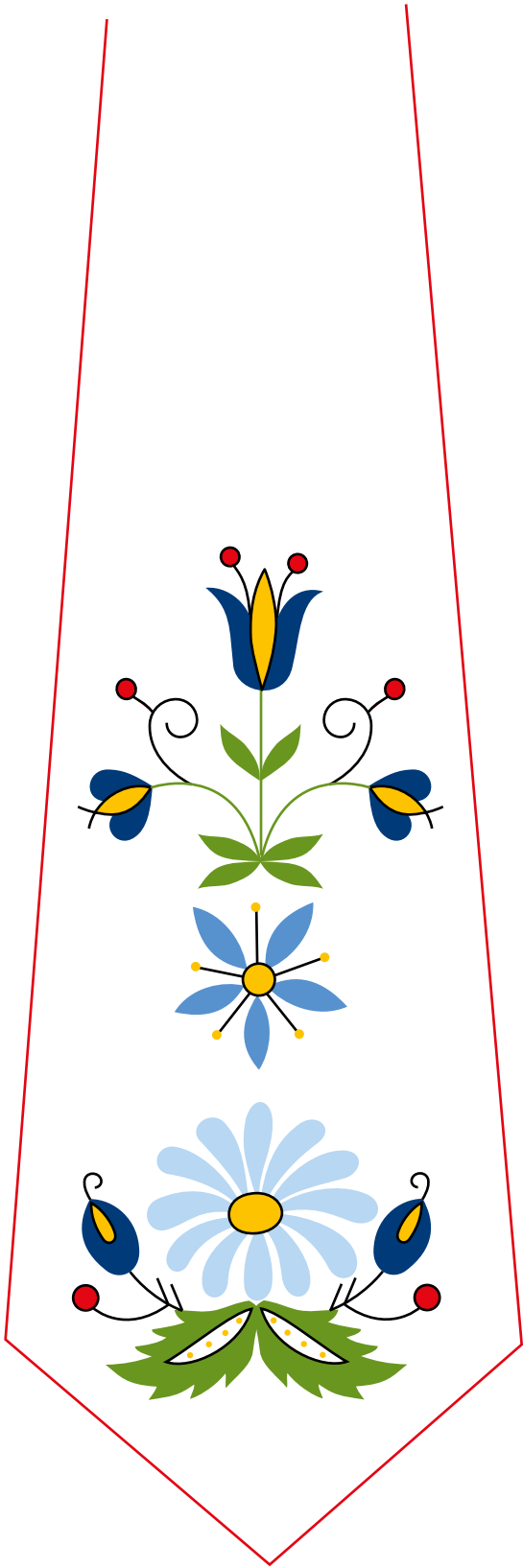

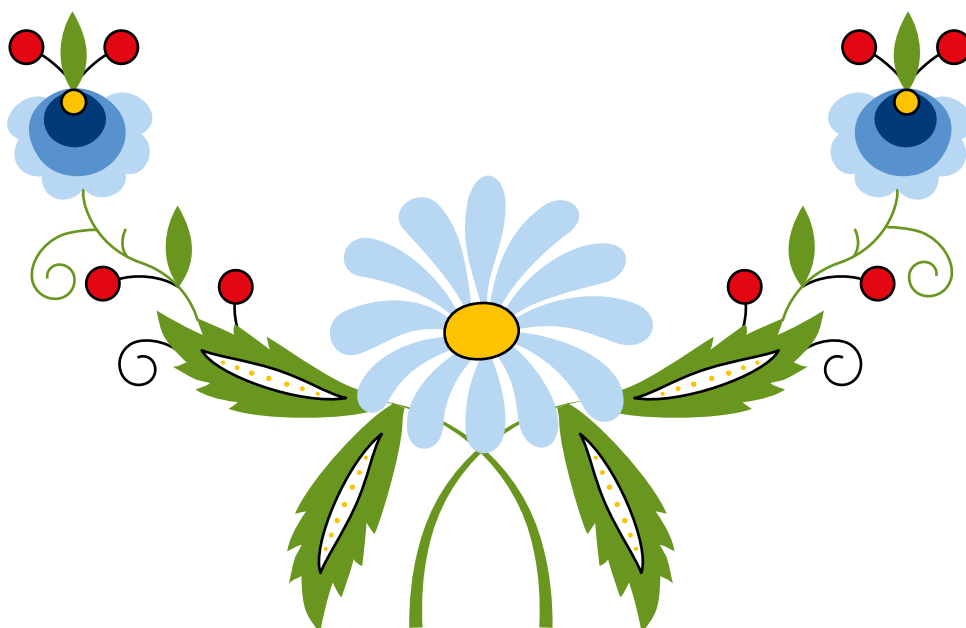
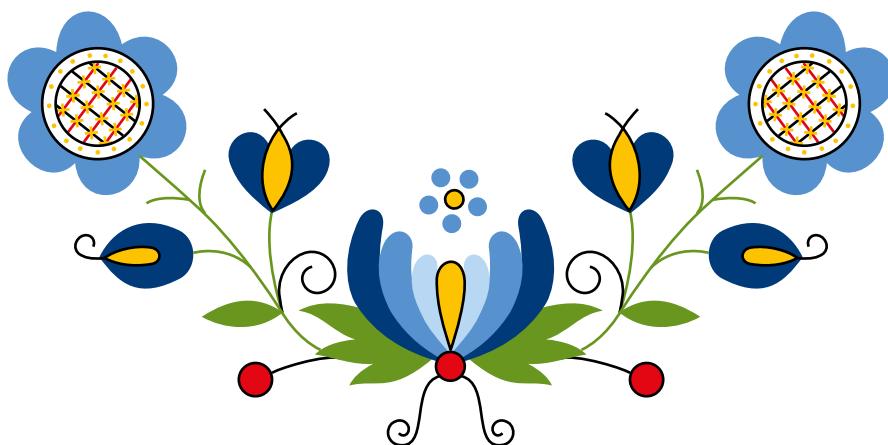
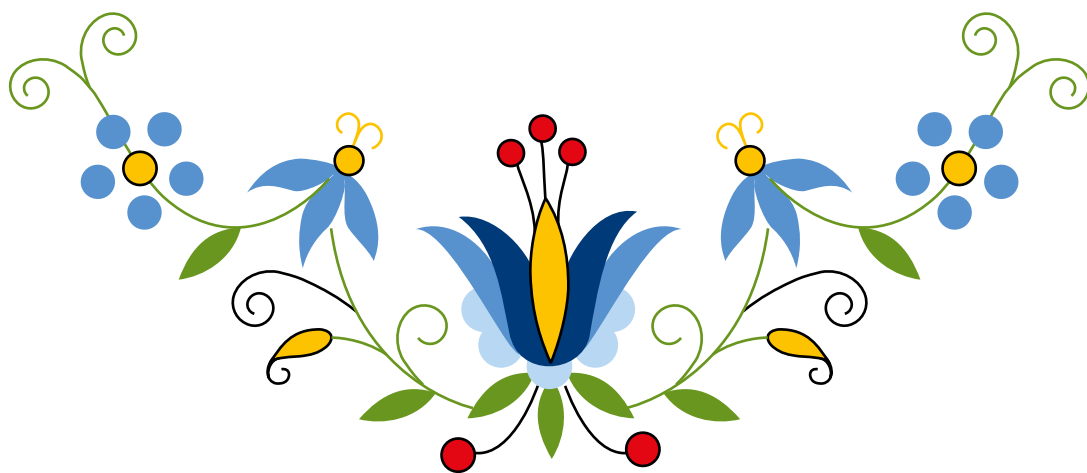

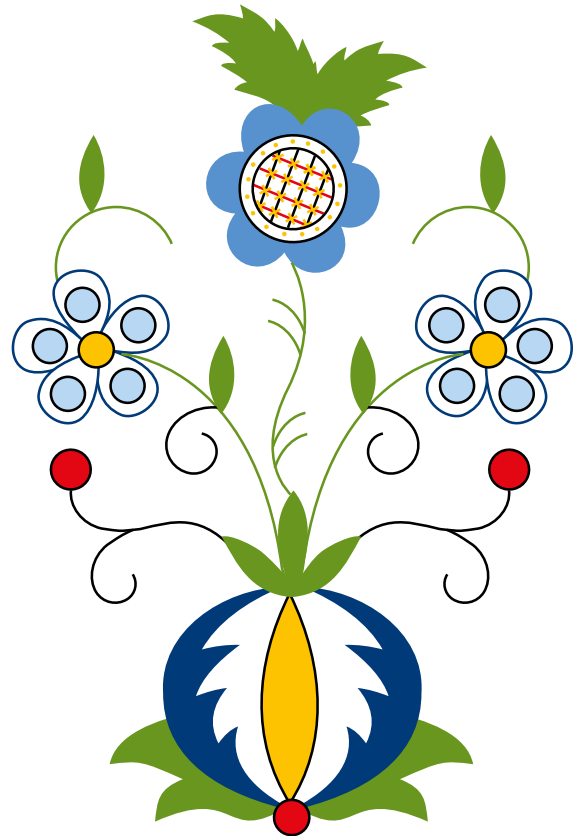
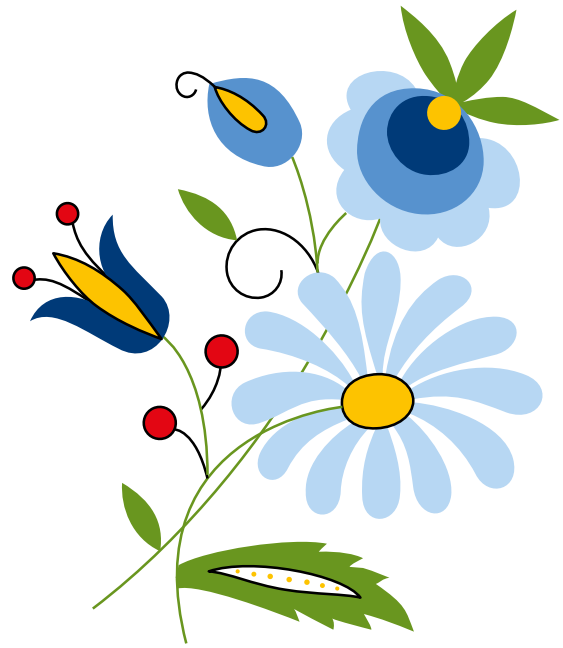
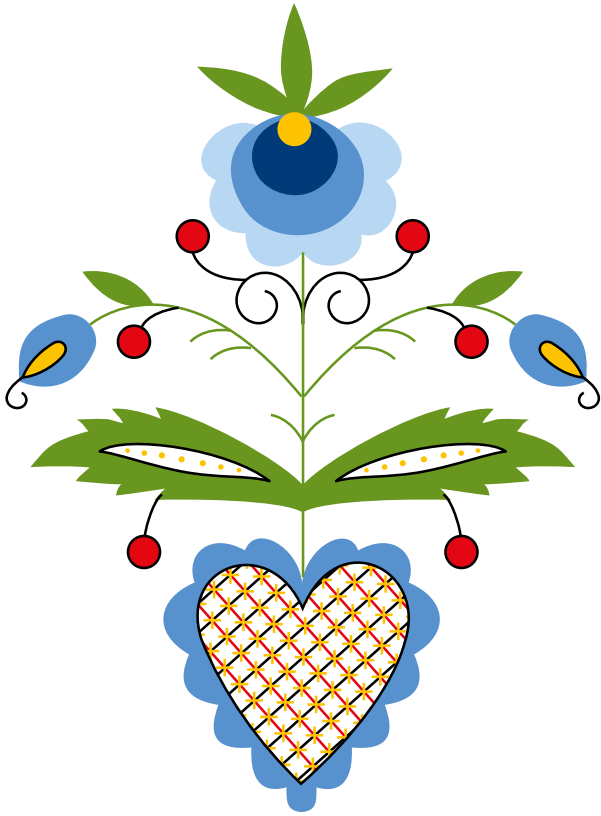

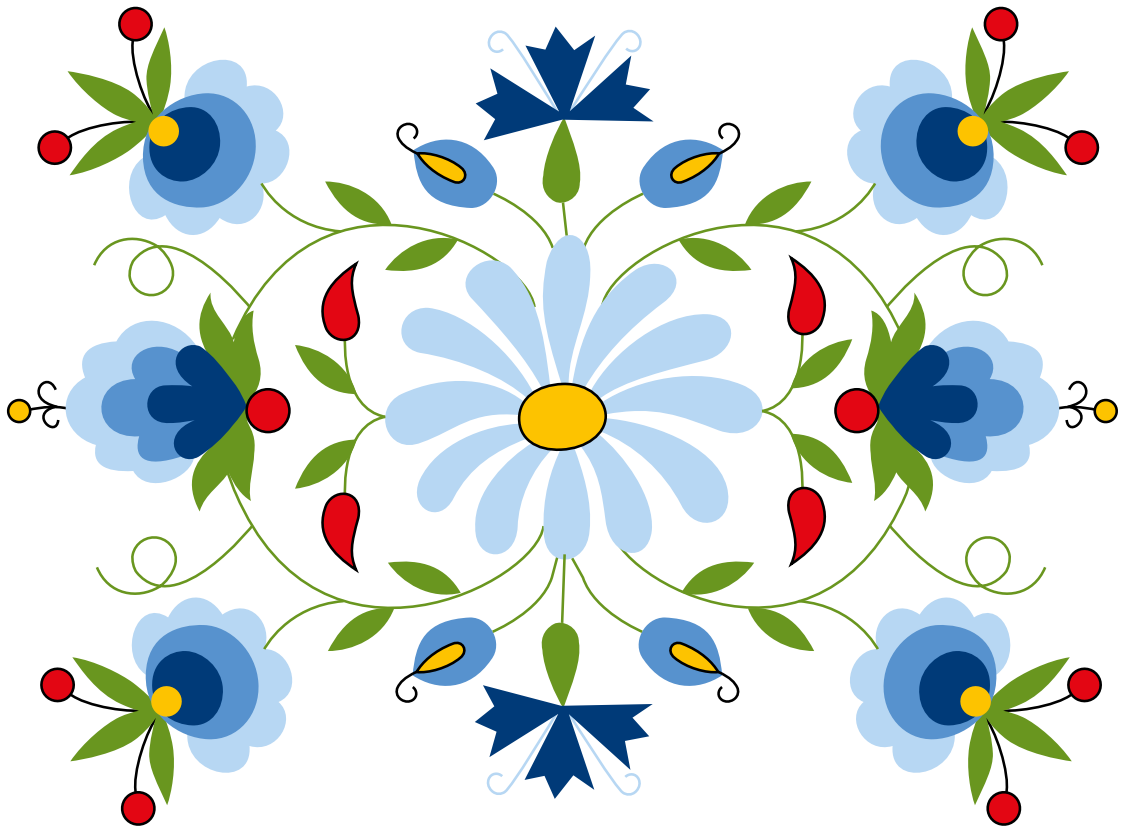

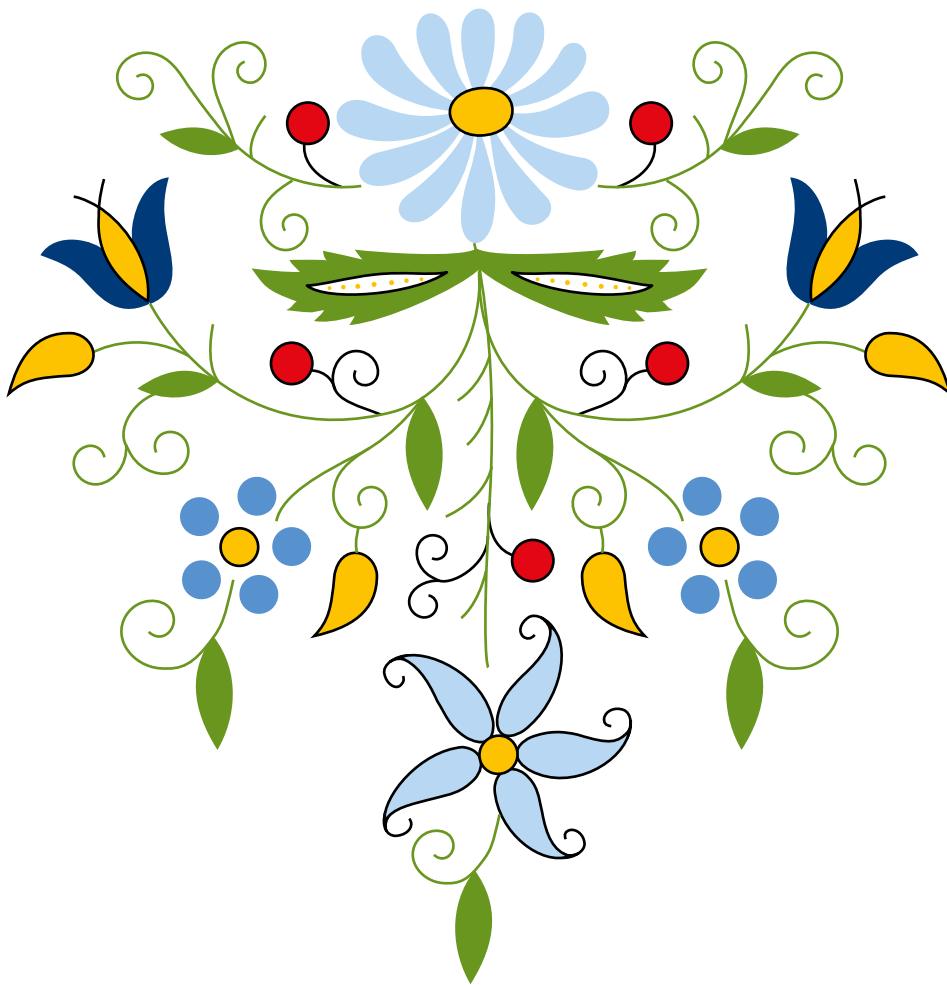
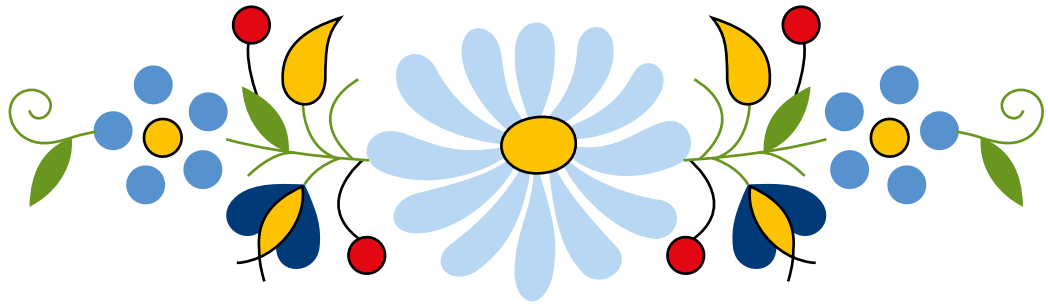

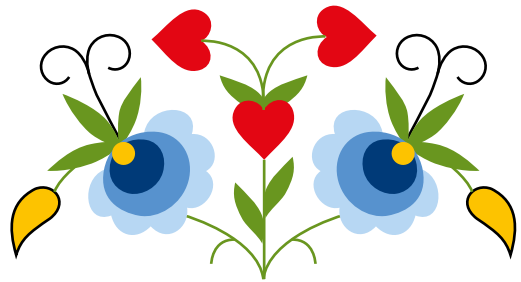
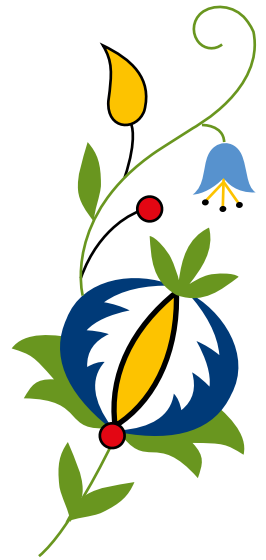
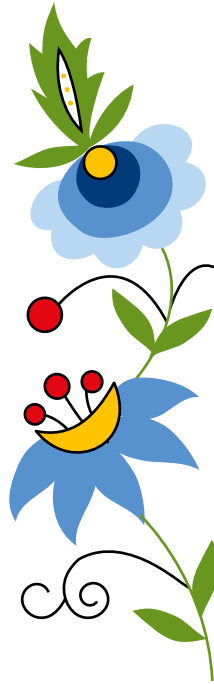
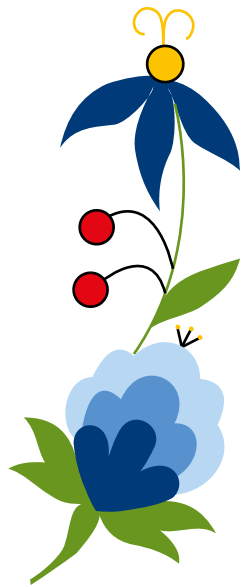
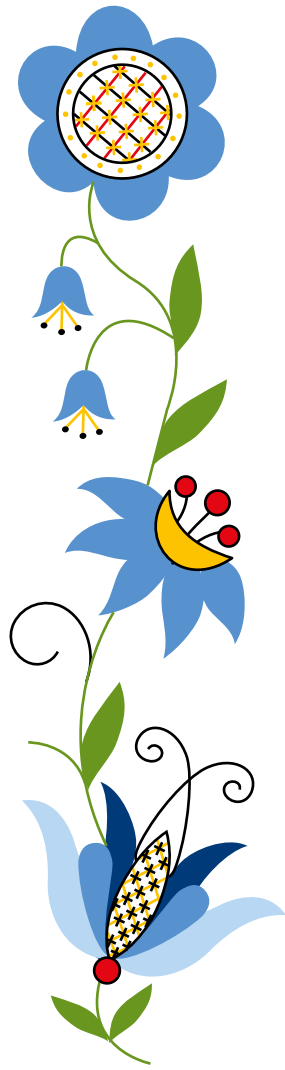

Technika wykonania haftów

ścieg atlaskowy

cegietka

nitka przeciągana

sznurerek

węzetki

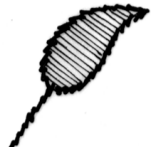
wąsy

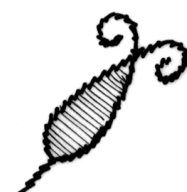
wisienka

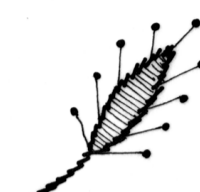
dzwonki

pąk

pąk

żuczek

pawie oczko

zdobina bez nazwy

ptomyk

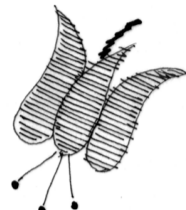
pąk

pszczółka

modrak

dzwonek

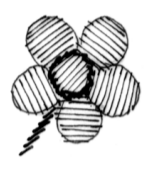
ptasi dziobek

ptasi dziobek

niezapominajka

niezapominajka

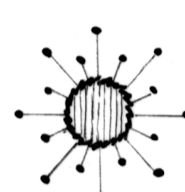
niezapominajka

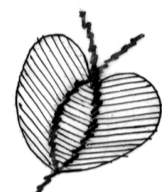
niezapominajka

gwiazda

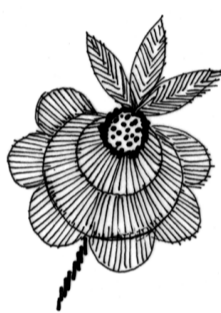
stoneczko

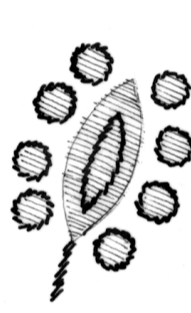
pąk

koniczyna

róża

pszczółka

półgwiazda

gwiazda morska

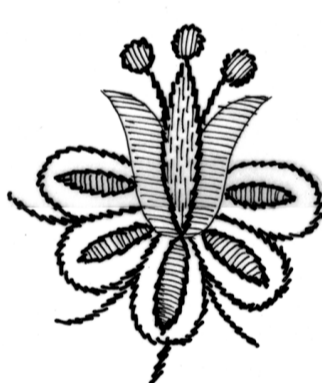
tulipan

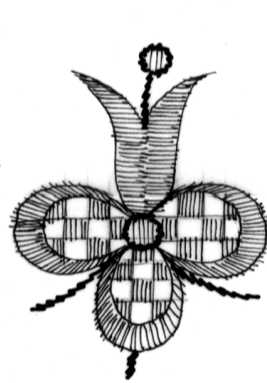
tulipan

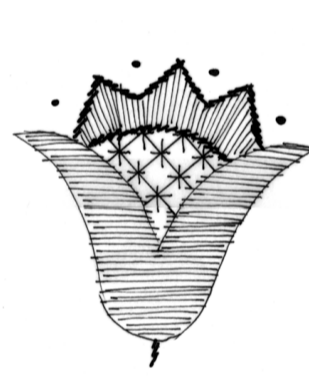
tulipan

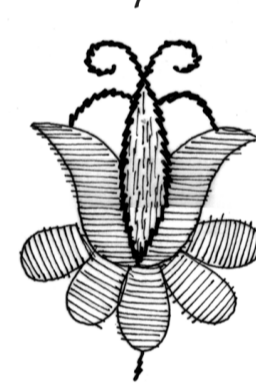
tulipan

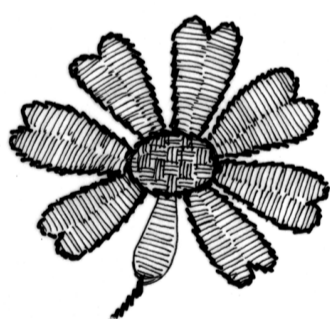
tulipan

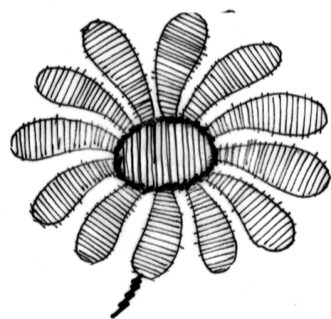
tulipan

tulipan

stonecznik

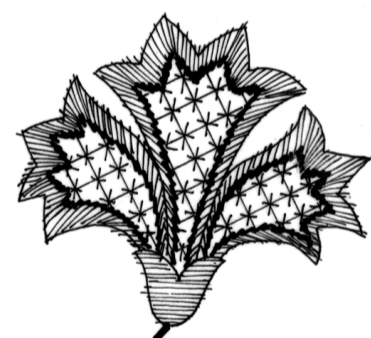
margaretka

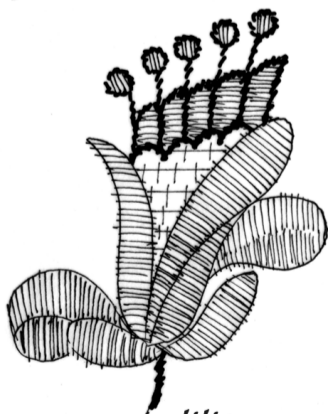
palmeta

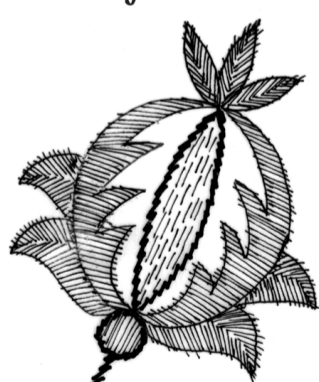
palmeta

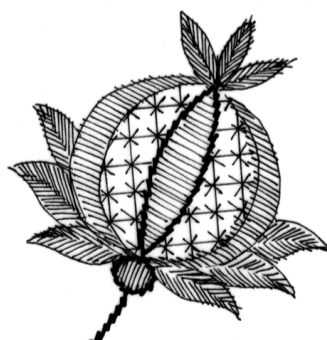
goździk

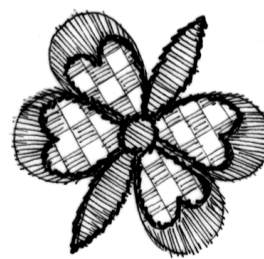
lilia

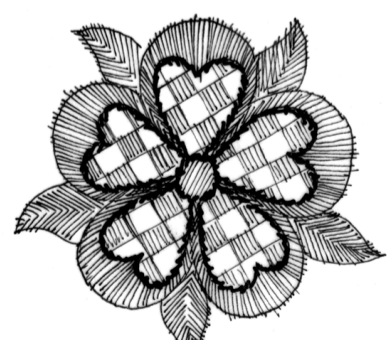
owoc granatu

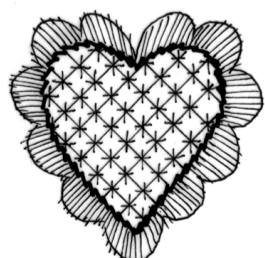
owoc granatu

motylek

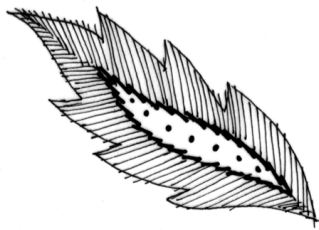
bratek

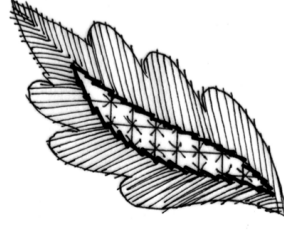
serce

serduska

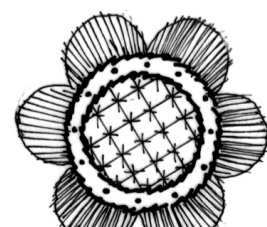
liść ostu

liść dębu

asparagus

rozeta